

Oprócz wymienionych dzieł wiele przedstawień św. Gertrudy znajduje się w okolicach miasta Meksyk, przeważnie na obrazach o funkcji dydaktycznej reprezentujących wstawiennictwo za duszami czyścicowymi (tzw. *cuadros de ánimas*, wątek bardzo popularny od drugiej połowy XVII w. w malarstwie Nowej Hiszpanii). Wśród nich możemy wymienić płótna z kościoła franciszkanów w Churubusco autorstwa Antonia Rodríguez (1677 r.), a także prace malarzy anonimowych z indiańskich kościołków parafialnych w San Miguel Chapultepec, Santa María Acuexcoma, Tecamachalco czy Capulhuac. W Capulhuac ubrana na białą (co niewątpliwie wskazuje na stan duszy już „oczyszczonej”) święta w towarzystwie św. Augustyna i św. Wawrzyńca oraz św. Krysstyny, zwanej Cudowną, wybawia dusze z Czyśćca [il. 5]. Obecność tego typu przedstawień w parafiach indiańskich świadczy o popularności kultu niemieckiej świętej w tym środowisku, szczególnie w wierzeniach związanych z jej pośrednictwem i wstawiennictwem za duszami czyścicowymi.

Wizerunki św. Gertrudy spotykamy też często w centralnym Meksyku w rejonie okolic Puebli i Tlaxcali, są to obrazy zachowane w muzeach (Santa Mónica w Puebli, muzeum regionalne w Huejotzingo), parafiach indiańskich i metyskich (San Martín Texmelucan, San Dionisio Yauhquemecan czy Iztacuixtla) lub też w kolekcjach prywatnych. Oprócz tego odnalezione zostały reprezentacje św. Gertrudy na południu Meksyku (Oaxaca, Chiapas, Yucatán), jak też w kolekcjach na północy kraju (Yuriria, Guadalajara, San Luis Potosí, Zacatecas, Hidalgo del Parral w Chihuahua, Kalifornia).

W sumie, podczas badań terenowych i dzięki wskazówkom w literaturze przedmiotu udało się odnotować ponad pięćdziesiąt dzieł, wynik dość zadawalający, biorąc pod uwagę znikomą obecność św. Gertrudy w bibliografii meksykańskiej z zakresu historii sztuki. Oprócz tego udało się również zlokalizować kilkanaście wizerunków w innych częściach Ameryki Łacińskiej, jak w Peru, Boliwii, Wenezueli i Kolumbii.

Chociaż nie dysponujemy na razie pełnym katalogiem przedstawień św. Gertrudy, na podstawie badań można wysnuć wnioski, że niektóre kompozycje figuralne są związane z nurtami lokalnymi. Szczególnie chcemy zwrócić uwagę na trzy warianty reprezentacji typowo meksykańskiej. Istnieje, prawdopodobnie tylko lokalnie przedstawiana, wizja Gertrudy karmiącej mlekiem małego Jezusa. Jedna z nich pochodzi z parafii w mieście Meksyku, Santa Cruz y la Soledad w dzielnicy La Merced, dwie pozostałe z regionów Puebli (San Martín Texmelucan) i Tlaxcali (Iztacuixtla). Anonimowy obraz olejny z Santa Cruz y la Soledad przedstawia scenę karmienia w sposób bardzo realistyczny – mały Jezus, podtrzymywany na różowej pieluszcze, bawi się piersią świętej, która spogląda na niego z czułością [il. 6]. Na obrazach z miejscowości, gdzie była liczna populacja Indian i Metysów, w Iztacuixtla i San Martín Texmelucan, sce-